

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

10.05.2023

КАРАР

№ 605-п

«2023-2025 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру» муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Президентының «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе турында» 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы, «Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе турында» Татарстан Республикасы Президентының 2013 елның 26 июлендәге ПУ-695 номерлы Указы, «2014-2023 елларга Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014-2023 елларга Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру» дәүләт программасын раслау хакында» 2013 елның 18 декабрендәге 1006 номерлы карарын үтәү йөзеннән, Саба муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2023-2025 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.

2. Әлеге карарны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының Хокукый мәгълүматлар турындагы <http://pravo.tatarstan.ru> рәсми порталында һәм Саба муниципаль районының <http://saby.tatarstan.ru> рәсми сайтында бастырып чыгарырга.

Саба муниципаль районы
Башкарма комитеты житәкчесе

М.Р. Ишниязов

«2023-2025 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру» муниципаль программасы

Программа паспорты

Программаның исеме	2023-2025 елларга Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру (алга таба - Программа)
Программаны төп эшләучеләр	Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаның максаты	Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыру, муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче халыклар вәкилләренең цивилизацияле үсеше, милләтара һәм конфессияара тынычлыкны һәм татулыкны саклау, гомумроссия гражданлык тәңгәллеген (Россия милләтен) ныгыту, мигрантларның уңышлы социаль мәдәни жайлашуы һәм кушылуы.
Программаның бурычлары	Саба муниципаль районында, дәүләт милли сәясәте өлкәсендә муниципаль органнарның граждан жәмгыяте институтлары белән үзара хезмәттәшлеген камилләштерү; Гомумроссия гражданлык тәңгәллеген ныгытуга ярдәм итү, этникара һәм конфессияара тынычлыкны һәм татулыкны ныгыту, мигрантларны социаль-мәдәни адаптацияләү һәм интеграцияләү өчен шартлар тудыру; Саба муниципаль районында яшәүче халыкларның этномәдәни үсеше өчен шартлар тудыру; Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыруны фәнни-белем бирү белән һәм мәгълүмати тәэмин итү.
Программаны гамәлгә ашыру вакыты	2023-2025 еллар
Программаны финанслау күләмнәре	Программаны финанслауның гомуми күләме 2023-2025 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 2389,521 мең сум тәшкил итә, шул исәптән: 2023 ел - 2389,521 мең сум; 2024 ел - 0,000 мең сум; 2025 ел - 0,000 мең сум. Программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының

	чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.
Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре, аны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижеләлеген бәяләү	<p>Саба муниципаль районы территориясендә террорчылыкны һәм экстремизмны, ксенофобия күренешләрен, милли һәм раса каршылыгын, этник дискриминациягә каршы көрәшне профилактикалау буенча жирле үзидарә органнарының эш рәвешләрен һәм ысулларын камилләштерү;</p> <p>Террорчылык һәм экстремистик күренешләренң барлык фактларына карата түземсезлек формалаштыру. Башка этник һәм дини берләшмәләр вәкилләренә толерант караш формалаштыру;</p> <p>Яшьләр арасында этникара татулык һәм толерантлык атмосферасын ныгыту һәм жәелдерү;</p> <p>Гомуми белем бирү һәм урта махсус уку учреждениеләре укучылары даирәсендә интернационализм, татулык, милли һәм дини түземлелек культурасын тарату;</p> <p>Белем бирү дәрәжәсен, этнотел компетенциясен күтәрү, телләренң яшәеше өлкәсен киңәйтү, тел компетенцияләренң ролен, квалификациясен, мәгариф өлкәсе хезмәткәрләренң профессионализмын, хезмәт күрсәтүләренә һәм халыкның киң катламнарын, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклап калу.</p> <p>Муниципаль район территориясендә толерантлык, гражданлык теләктәшлеге идеяләрен пропагандалау һәм тарату, башка культураларга, шул исәптән муниципаль массакуләм мәгълүмат чаралары аша, хөрмәт күрсәтү өчен бердәм мәгълүмат киңлеге формалаштыру.</p>

1. Гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика, шул исәптән Программа хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар

Татарстан Республикасында миллиәтара мөнәсәбәтләренң торышы тотрыклылык, төрле этник төркемнәр һәм конфессияләр вәкилләренң үзара тыныч аралашуы һәм хезмәттәшлеге белән характерлана. Саба муниципаль районында төрле мәдәният һәм дин вәкилләренң озак еллар бергә яшәү дәверендә барлыкка килгән татулык традицияләре хәзерге вакытта да сакланып кала һәм муниципаль хакимият органнарының аерым кайгыртучанлыгы булып тора. Бу процесста, гадәттәгечә, татар һәм рус халыклары вәкилләре зур роль уйный. Алар муниципаль район территориясендә яшәүче башка халыклар белән чагыштырганда күпчелекне тәшкил итә.

Саба муниципаль районында татарлар, руслар, әрмәннәр, тажиклар һәм башка миллиәт вәкилләре яши.

Саба муниципаль районында халык саны, 01.01.2023 ел мәгълүматлары буенча, 30 458 кеше тәшкил иткән, шуларның 96 процентын татарлар, шул исәптән керәшен татарлары да, 3 процентын руслар, 1 процентын башкалар тәшкил итә. Район үзәгендә 8 906 кеше, башка торақ пунктларда - 21 552 кеше яши.

Хәзерге шартларда этноконфессиональ өлкәдә вәзгыять этник структураның сизелерлек үзгәрешләре, миграция агымнары көчәюе белән характерлана. Элеккеге союз республикаларында яшәүчеләренң диаспоралары формалаша. Диаспоралар белән

эшлэүне оештырганда барлыкка килә торган төп проблема - аларның күпчелегә һәм аерымлыгы, шулай ук аерым бергәлекләрдә рус телен белү һәм белем дәрәжәсенә күбәйү булуы. Соңгы вакытта дини һәм милли оешмаларның саны һәм төрлелегә арту күзәтелә. Этноконфессиональ мөнәсәбәتلәр өлкәсе халыкның конфликтлы үзгәрешләренә булып кала бирә.

Программаны эшләү Саба муниципаль районы территориясендә милләтара һәм конфессияара мөнәсәбәتلәр өлкәсендә тотрыклы ижтимагый-сәяси вазгыятьне саклап калу зарурлыгы белән аңлатыла. Программаны гамәлгә ашыру район территориясендә дин һәм милләтара дөнья диалогын үстерүгә ярдәм итәчәк. Миграция агымнары күчәюгә бәйле рәвештә, стратегия эшләү һәм даими халыкның традицион кыйммәтләренә жайлашу механизмнарын булдыру таләп ителә. Уңай социаль-иқтисади үзгәрешләр фонында муниципаль районда миграция вазгыятьте тотрыклы һәм контрольдә тотыла торган дип бәяләнгән.

Программа Саба муниципаль районында күпмилләтле Россия жәмгыятен ныгытуга, кеше хокукларын һәм ирекләрен саклау, милләтара тынычлыкны һәм конфессияара татулыкны саклап калу, мигрантларны, алар өчен яңа булган, мәдәни мохиткә һәм социаль мөнәсәбәтләр системасына кертугә, этникара һәм мәдәнияте конфликтларны профилактикалау өчен шартлар тудыруга, шулай ук ксенофобия һәм мигрантофобия чагылышларын юкка чыгаруга юнәлтелгән.

Программа Татарстан Республикасының дәүләт теле буларак татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен оптималь шартлар тудыруга юнәлдерелгән. Программаны гамәлгә ашыру район халыкның этноконфессиональ мәдәнияте дәрәжәсен күтәргә, горелф-гадәтләр, милләтләр һәм диннәр тарихы турында белемнәргә житкерү һәм тарату юлы белән толерант мохит тәмин итәргә, жирле үзидарә органнары һәм жәмәгатьчелек арасында үзара хезмәттәшлекне ныгытуга, теләсә кайсы милләт һәм конфессия вәкилләрен яшәү өчен уңайлы территория буларак Саба муниципаль районының уңай имиджын булдыруга мөмкинлек бирәчәк.

Милләтара һәм конфессияара мөнәсәбәтләр өлкәсендә системалы эш нигезе булып норматив-хокукий жайга салу тора. Әлеге Программа Россия Федерациясе Президентының «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәт стратегиясе турында» 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәт стратегиясе нигезендә эшләнгән.

2. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән соңгы нәтижәләрне һәм аны гамәлгә ашыру срокларын тасвирлау

Программаның максаты - Саба муниципаль районында дәүләт милли сәясәтне гамәлгә ашыру, муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче халыклар вәкилләренең цивилизациягә үсеш, милләтара һәм конфессияара тынычлыкны һәм татулыкны саклау, гомумроссия гражданы тәңгәллеген (Россия милләтен) ныгыту, мигрантларның уңышлы социомәдәни адаптациягә һәм интеграциягә.

Муниципаль программаның төп чаралары исемлегә һәм финанслау күләме әлеге программага 1 нче кушымтада билгеләнгән.

Куелган максатларга ирешү түбәндәге бурычларны гамәлгә ашыруны күздә тоту:

1. Күпмилләтле жәмгыять кыйммәтләре, гомумроссия гражданылык тәңгәллегә һәм социаль-мәдәни үзгәрешләргә жайлашу нигезендә Саба районында толерант мохит

булдыру һәм ныгыту эшендә муниципаль хакимият органнарының һәм граждан жәмгыятенен көчләрэн камилләштерү, мигрантларның мәдәни-тел ягыннан уңышлы социаль интеграциясе һәм мәдәни-интеграциясе өчен шартлар тудыру. Милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгыту, социаль, этник һәм конфессиональ жирлектә конфликтларны профилактикалау һәм булдырмау ;

2. Татар телен милли мәданиятнең нигезе буларак саклау, өйрәнү һәм үстерү, татар халкын аралашу һәм берләштерү чараларының тулылыгы, сөйләм мәданиятенен гомуми дәрәжәсен һәм телара толерантлыкны арттыру. Халык традицияләрен һәм горейф-гадәтләрен саклау һәм үстерү. Милләтара һәм конфессияара конфликтларны район халкына гамәлдәге милли горейф-гадәтләр, традицияләр, мәданиятләр һәм диннәр турында мәгълүмат житкерү һәм агарту юлы белән профилактикалау.

3. Педагогик кадрларның квалификациясен һәм компетентлыгын милли мәгариф, этномәдәни үсеш, милләтара һәм конфессияара мөнәсәбәтләр мәсьәләләрендә арттыру.

Программаны гамәлгә ашыру вакыты: 2023 - 2025 еллар.

Программа максатларына һәм бурычларына ирешү өчен чаралар барлык юнәлешләр буенча формалашчак.

Күпмилләтле жәмгыять кыйммәтләре, гомумроссия гражданлык тәңгәллеге һәм социаль-мәдәни үзгәртү кыйммәтләре нигезендә Саба районында толерант мохит булдыру һәм ныгыту эшендә муниципаль хакимият органнарының һәм граждан жәмгыятенен көчләрэн камилләштерү, мигрантларның мәдәни-тел ягыннан уңышлы социаль интеграциясе һәм мәдәни-интеграциясе өчен шартлар тудыру.

- дәүләт һәм муниципаль хезмәткәрләреннән квалификациясен күтәрү курсларын оештыру һәм уздыру;

- милләтара конфликтларны профилактикалау һәм кисәтү буенча мәданият учреждениеләре (клублар, китапханәләр, музейлар) хезмәткәрләреннән киңәшмәләрен үткәрү;

- Саба муниципаль районының ижтимагый советында эшләүгә милли ижтимагый берләшмәләр вәкилләреннән жәлеп итү.

Программада милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгыту, социаль, этник һәм конфессиональ жирлектә бәхәсләрне профилактикалау һәм булдырмый калу буенча куелган бурычны хәл итү түбәндәге юнәлешләреннән гамәлгә ашыру юлы белән ирешелә:

- Саба муниципаль районы территориясендә яшәүче гражданның тормыш һәм тынычлыгын, аларның экстремизмга һәм терроризмга каршы торышын нигезендә законлы хокукларын һәм мәнфәгатьләрен, районда аларның күренешен кисәтү һәм бетерү дәрәжәсен күтәрү

- террорчылык һәм экстремистик идеология күренешләреннән халыкның түземсезлеге атмосферасын булдыруга юнәлтелгән ижтимагый фикерне формалаштыру;

- яшьләр арасында толерантлык һәм этникара мәданиятен булдыру, агрессив үз-үзен тотышын профилактикалау;

- экстремистик характердагы гамәлләр кылуга ярдәм итүче сәбәпләреннән һәм шартларны бетерүгә юнәлдерелгән балалар һәм яшьләр арасында тәрбия эшен оештыру.

Милли мәданиятнең нигезе буларак татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча программада куелган бурычны, татар халкының тулысынча аралашу һәм берләшү чараларын, сөйләм мәданиятенен гомуми дәрәжәсен һәм телара

толерантлыкны арттыру, халык традицияләрен саклау һәм үстерү буенча куелган карар түбәндәге юнәлешләренә гамәлгә ашыру юлы белән ирешелә:

- Татарстан Республикасының дәүләт теле буларак татар теленә тигез яшәшенә ярдәм итү;
- Татарстан Республикасының Саба муниципаль районында татар телен укытуның бербөтен системасын үстерү һәм татар телен укыту;
- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында татар телен саклап калу һәм үстерү процессларын методик яктан тәэмин итү;
- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында социаль статусны арттыру һәм дәүләт телләрен популярлаштыру;
- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында этнотел ситуациясе мониторингы.

Милләтара һәм конфессияара конфликтларны профилактикалау буенча программада куелган бурычны район халкына гамәлдәге милли горейф-гадәтләр, традицияләр, мәдәниятләр һәм диннәр турында мәгълүмат житкерү һәм агарту юлы белән хәл итү түбәндәге юнәлешләренә гамәлгә ашыру юлы белән ирешелә:

- граждандык теләктәшлеге, үзара хөрмәт һәм тискәре стереотипларга каршы тору идеяләрен тарату процессында ММЧ ролен көчәйтү;
- дөнья мәдәниятен таратуга һәм ныгытуга, үзара аңлашу, сабырлык, милләтара теләктәшлек идеалларын алга жибәрүгә юнәлдерелгән чараларны яктырту, Саба муниципаль районы халкына муниципаль районда яшәүче төрле милләт вәкилләренә мәдәнияте, йолалары, горейф-гадәтләре, телләре турында мәгълүмат житкерү.

3. Программаны ресурслар белән тәэмин итү.

Программаны финанслауның гомуми күләме 2023-2025 елларда Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 100,000 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

2023 ел - 2389,521 мең сум;

2024 ел - 0,000 мең сум;

2025 ел - 0,000 мең сум.

Программаны финанслау күләмнәре фаразлану характерына ия һәм Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Саба муниципаль районы бюджеты турындагы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

Программада программа чараларын гамәлгә ашыру өчен бюджеттан тыш чаралар (эшмәкәрләр, иганәчеләр акчалары) жәлеп итү мөмкинлеге каралган.

4. Программаның социаль-икътисадый нәтижәләгә тасвирламасы

Этномәдәни өлкәдә төп нәтижәләр, кагыйдә буларак, вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта, аерым алганда, төрле халыклар вәкилләренә мәдәниятенә, теленә һәм горейф-гадәтләренә карата толерантлык һәм хөрмәт арту, кешеләрнең үз-үзләрен тотышы нормаларының уңай үзгәрүе, Саба муниципаль районының тотрыклы үсешенә мөһим факторы буларак, бердәм этномәдәни киңлекне үстерүдә чагыла.

Программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисадый файда социаль тотрыклылыкны, этникара һәм конфессияара тынычлыкны һәм татулыкны, этномәдәни үзенчәлекне саклап калудан һәм Саба муниципаль районында яшәүче

халыклар вәкилләренең социаль-мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерүдән гыйбарәт һәм түбәндәгеләрдә чагылдыра:

- этномәдәни һәм социаль халәтне яхшыртуда;
- региональ һәм гомумроссия гражданлык тиңдәшлеген ныгытуда;
- этномәдәни потенциалны файдалануның нәтижәлелеге артуда;
- милләтара һәм диниара бәхәсләрне булдырмау турында;
- мигрантларны социаль һәм мәдәни җайлаштыруны һәм интеграцияләүне камилләштерүгә юнәлдерелгән чаралар системасын гамәлгә ашыруда.

Программаны гамәлгә ашыру Татарстан Республикасының күпмилләтле халкының гомумграждан үзаңы һәм рухи бердәмлеге мәсьәләләрендә муниципаль хакимият органнарының, граждан жәмгыяте институтларының көчләрен берләштерергә мөмкинлек бирәчәк.

**"2023-2025 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ САБА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА ДӘҮЛӘТ МИЛЛИ СӘЯСӘТЕН
ГАМӘЛГӘ АШЫРУ" МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫ**

Төп чараларның исемнәре	Башкаручылар	Финанслау чыганакалары	Финанслау күләме, мең сумнарда		
			2023 ел	2024 ел	2025 ел
1. Милли-мәдәни төркемнәр вәкилләренә үзешчән түгәрәкләрен оештыру	"Мәгариф идарәсе" МКУ, ОДМС, ЦСКС		-	-	-
2. Дини һәм ижтимагый оешмалар белән үзара хезмәттәшлек советы утырышларын уздыруны тәмин итү	ИК		-	-	-
3. Татарстан Республикасында яшәүче халыклар вәкилләренә берләшүе факторы булган тарихи даталарга багышланган чаралар эзерләү һәм оештыру	ИК бүлекләре		-	-	-
4. Фәнни тикшеренүләр оештыру, мәгариф һәм мәдәни проектлар эзерләү, Татарстан Республикасында яшәүче халыклар вәкилләрен берләштерү факторы булган тарихи даталарны ТР массакуләм мәгълүмат чараларында киң яктыртуны тәмин итү	ИК бүлекләре		-	-	-
5. «Сабантуй», «Нәүрүз» халык бәйрәмнәрен үткәру	ЦСКС, ЦБС, Спорт оешмалары	ЖБ	2030,900	0,0	0,0

6. «Сабантуй» балалар бэйрэмнэрен үткөрү	«Мәгариф идарәсе» МКУ	ЖБ	358,621	0,0	0,0
7. Халык бердәмлеге көне 4 ноябрьдә оештырыла	"Мәгариф идарәсе" МКУ, ОДМС, ЦСКС, ЦБС		-	-	-
8. Программа чараларын мәгълүмати яктыртуны оештыру	ММЧ		-	-	-
9. Төрле милләт яшьләре дуслыгын пропагандалау буенча телевидение һәм радио тапшырулары эзерләү	ММЧ		-	-	-
Барлығы			2389,521	0,0	0,0

Кулланган кыскартулар:

ИК - Саба муниципаль районының башкарма комитеты;

ОДМС - Саба муниципаль районының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге;

ЦСКС - Саба муниципаль районының Үзәкләштерелгән авыл клуб системасы;

ЦБС - Саба муниципаль районының үзәкләштерелгән китапханә системасы;

ММЧ - Саба муниципаль районы территориясендә гамәлдә булган массакүләм мәгълүмат чаралары - «Тагмедиа» АЖ филиаллары - «Саба таннары» газетасы һәм «Саба дулкыннары» телерадиокомпаниясе редакцияләре